

KÜLTÜREL AKTARIMDA YEREL BASININ ROLÜ: ERZİNCAN İLİ ÖRNEĞİ

THE ROLE OF LOCAL MEDIA ON CULTURAL TRANSMISSION: SAMPLE OF ERZİNCAN CITY

Gülhanım KÜÇÜKALKAN*

ÖZET: Yerel basın, bölgesel kamuoyunun oluşturulmasında ve bölgenin tanıtılmasında önemli bir iletişim aracıdır. Yerel halkın bilgilendirilmesi, yerel yönetimler ile vatandaşlar arasında köprü oluşturarak mahalli problemlerin iletilmesi, haberlerin ayrıntılı bir şekilde verilerek halkın bilinçlendirilmesi ve bu sayede ulusal basında gündem oluşturulması gibi birçok işlevi yerine getirmektedir. Özellikle alt kültürlerin medyaya taşınmasında ve azınlıkların temsil edilmesinde mühim bir rol üstlenen bölgesel basın, yerel kültürlerin tanıtılmasında ve gelecek kuşaklara kültür aktarımının sağlanmasında son derece etkin bir konumdadır. Bölgenin gelişimi ve tanıtımı açısından yerel basında yer alan kültür ve sanat haberleri büyük önem arz etmektedir. Belediyeler, kaymakamlıklar ve valilikler gibi kurumların yürüttüğü turizm ve markalaşma çalışmaları ile sosyal sorumluluk kampanyalarının yanı sıra yerel basın da “yaşanılan yer”e dair aktardığı bilgilerle yerel kültürün zenginleşmesine ve tanıtımına katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı kültürel tanıtımda yerel basının rolünü ortaya koyarak, Erzincan’da faaliyet gösteren yerel gazetelerin kültür ve sanat haberlerine ne sıklıkta ve ne oranda yer verdiğini belirlemektir. Bu bağlamda Erzincan ilinde yayım yapan günlük yerel gazeteler içerik analizi yöntemi ile ele alınacaktır. Ortaya konan değerlendirmelere istinaden çözüm önerileri getirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar sözcükler: kültürel aktarım, kültür-sanat haberleri, yerel basın

ABSTRACT: Local media is an important communication tool in the creation of regional public and the introducing of the region. It fulfills many functions such as informing the local population, transmitting of local problems by creating a bridge between citizens and local governments, raising awareness by giving the news by details, and thus becoming the current issue in the national press. The local media which played a substantial role in transporting to media of subcultures and in representation of minorities, is on extremely effective position in representation and transfer to the next generations of local culture. Cultural and arts news in local media is important for the development and promotion of the region. Local media contributes to the enrichment and representation of local culture with informations about “living place” as well as branding exercises conducted by municipalities, district governorships and governorships.

This study aims to put the role of local media in cultural representation and to determine how often and what rate local newspapers published in Erzincan give place to cultural and art news. In this sense, daily local newspapers publishing in Erzincan city are evaluated by content analysis method. Proposals are planned to be introduced with regard to evaluations.

You need to insert an English abstract into this section by taking into account exactly the same format. The abstract should not exceed 200-words. If your translation does exceed the given limitation, you should arrange your wording to keep within the 200-word limit. Thanks a lot!

Keywords: cultural transmission, culture and arts news, local press

* Uzman, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Erzurum, Türkiye, gul.kucukalkan@atauni.edu.tr

1. GİRİŞ

Yerel basın, belli bir coğrafi ve idari bölge dâhilinde, bölgesel haberler veren, bölgenin sorunlarını öne çıkaran, ulusal habercilikten farklı olarak yöre halkına hitap eden basındır. Ele aldığı konular mahallidir. Çevredeki yenilikler, değişiklikler ve uygulamalar hakkında bilgi vererek yerel kamuoyunun oluşmasına katkı sağlamaktadır. Yerel ölçekte yaptığı yayınlarla bölge halkının bütünleşmesine katkı sağlamaktadır. Bölgesel kamuoyu tartışmalarına zemin olması, yerel meselelerin gündeme getirilmesi, ulusal basında yer alamayacak ikincil derecede olaylara daha dar bir alana hitap etmesinden dolayı yer verebilmesi, küçük grupların veya teşkilatlanmaların sesini duyurabilmesi gibi sebeplerle yerel basın, bölgesel yaşamın önemli bir unsurudur. Yerel basın, coğrafi olarak birbirine yakın bireylerin bölgeden haberdar olmasının yanı sıra mevcut idari sınırlar içindeki yöneticilerle halk arasında köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla hem yönetimin icraatlarının anlatılmasında hem de iktidarın denetlenmesinde bir araçtır.

Meijer'in (2010:327) ortaya koyduğu çalışmaya göre, halkın yerel basından beklentileri yedi başlık altında toplanabilir:

- Tarafsız, güvenilir, farklı, hızlı ve çok yönlü bilgi sağlanması,
- Toplumsal bütünleşmenin teşvik edilmesi,
- Toplumla ilham verecek örneklerin sunulması,
- Farklı grupların, değişik seslerin temsilinin sağlanması,
- Toplumda farklı gruplara karşı anlayışın artırılması,
- Sivil bellek oluşturulması,
- Sosyal uyuma katkıda bulunacak yerel aidiyet duygusunun sağlanması.

Meijer'in çalışması, yerel halkın beklentilerinin temsil edilebilirlik, kolektif hafıza ve aidiyet etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında iletişim potansiyeli yüksek olan güçlü bir yerel basın, bölgesel demokrasinin güçlenmesi için olmazsa olmaz bir unsur olmasının yanı sıra, mahalli sorunların, konuların, faaliyetlerin, ekonomik, sosyal ve kültürel tüm yapıların ulusal bazda duyurulmasında en etken mercilerden biridir. Ancak yerel gazetecilik, iktidar ilişkileri, habere konu olanlarla haberi yapanların muhataplık durumu, reklam verenlerin sınırlılığı, kanaat önderlerinin halk-yöneticiler-medya çalışanları ile birebir münasebeti, ticari sürdürülebilirlik, kalifiye eleman çalıştırılması gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Yerel basının önündeki en büyük engel maddi imkânsızlıklardır. Özel reklam ve ilan oranının düşük olması ve remi ilan pastasında büyük payın ulusal basına düşmesi, ayakta kalmak isteyen gazetelerin en önemli sorunudur. Basın İlan Kurumu'nun resmi ilan desteği için belirlediği şartlar yerel gazeteciliğin kalitesinin artırılmasına yöneliktir ancak kurumdaki denetim eksikliği nedeniyle birçok yerel gazete resmi ilan almak için çıkan "naylon" gazeteye dönüşmüştür (Şeker, 2005:113). Ekonomik yetersizlik, hem teknolojik altyapının yenilenmesini engellemekte hem de az sayıda ya da vasıfsız eleman çalışmasına neden olmaktadır. Bu da haber akışında düzensizliğe yol açmaktadır. Neticede, aslında haber kaynağına yakın olan çalışanlar, sahaya inme imkânları bulunsa da masa başı habercilik yapmaktadır. Sektörel yapılanmada ilköğretim mezunundan üniversite mezununa kadar hemen herkesin yer bulabilmesi, alanda eğitim görmüş olmanın bir ön şart olarak kabul edilmemesi önemli bir sorun oluşturmaktadır (Altun, 2005:76). İşçi maliyetinin minimum düzeyde tutulma çabası, editöryal odağı reklama ve pazara yönelik gazeteciliğe kaydırmaktadır. Bu hem mesleki eğitime hem de çalışanların iş ilişkisi politikalarına yansımaktadır (Franklin, Murphy, 1998:2). Tatminkâr olmayan içeriklerin ve her kanaldan ulaşılabilen haberlerin yayınlanması ise yerel basına olan ilgiyi azaltmaktadır. Böylece

birçok gazete, yerel basının demokrasi ve temsil misyonunu bir kenara bırakarak ilan ve reklam almak amacıyla yayın yapan ticarethaneye dönüşmektedir. 1990'lı yıllarda bilgisayarın tasarım ve basım işinde kullanılmasıyla birlikte, masaüstü ofset baskı makineleri ile baskı yapan birçok gazete, aynı zamanda ofset matbaalar kurmuş, matbaa işi yapan sermayedarlar gazete sahibi olmuştur (Erdoğan, 2007:63). Genellikle matbaacılığın yanında yan uğraş olarak sürdürülen bu gazetecilik anlayışı sebebiyle, işlevselliği azalan bu alan sorunlu ve tartışmalı bir hal almıştır.

Yerel yayıncılıkta yaşanan bu sıkıntılar, diğer haberlerde olduğu gibi kültür-sanat haberlerinde de içerik ve nitelik açısından bir kısır döngü olarak karşımıza çıkmaktadır. Habercilik türlerinden biri olan kültür-sanat haberciliği, biçim ve içerik açısından kültürel öğeler ve sanatsal faaliyetleri konu edinen, içinde bulunulan toplumun haber niteliği taşıyan etkinliklerinin ve yaşam unsurlarının takip edilmesini gerektiren bir uzmanlık alanıdır. Toplumsal yapıyla ve birikimle ilişkili bu olan bu alan, deneyimlerin ve değerlerin habercilik anlayışı içinde sunulmasını ve paylaşılması kapsamaktadır. Dolayısıyla haber bileşenlerinin önemlilik, insanların ilgisini çekme gibi unsurlar bağlamında diğer haber içerikleri gibi düzenlenmesi gerekmektedir. Kültür-sanat haberlerinin haber değeri yalnızca konuyla sınırlı değildir. Çünkü bu alanda yapılan çalışmalar hem kişilere yeni bilgiler sunması hem de toplumsal belleğin aktarılması hususlarında önem arz etmektedir. Yani kültür-sanat haberinin işlevselliği toplumu haberdar etmekten daha ötedir. Bu nedenle topluma hizmet noktasında sorumluluk gerektiren bir iştir.

Ulusal basın açısından değerlendirildiğinde kültür-sanat haberciliği alanında raporlar, belgeler, sürekli düzenlenen faaliyetler, tiyatro, söyleşi, sergi, konser gibi etkinlikler, bültenler, yarışmalar, açılışlar gibi çeşitli kaynaklar bulunmaktadır. Belirli bir alanda yayıncılık yapan yerel basın için ise bu haber kaynakları kısıtlıdır. Ancak yerel basının hem değerlerin yaşatılması hem de bölgesel motiflerin ulusal medyaya taşınmasında üstlendiği rol göz önüne alındığında, bölgenin kimliği ve etnik, ekonomik, toplumsal, sosyal, tarihi, coğrafi her türlü unsuru birer haber kaynağı olarak değerlendirilebilir ve bu anlamda toplum, haberciye geniş bir yelpaze sunmaktadır.

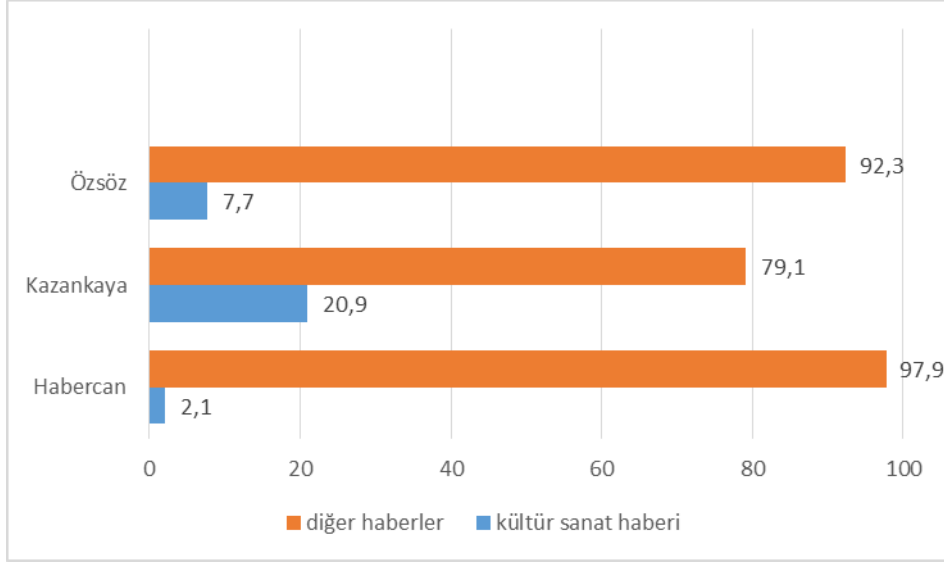
2. YÖNTEM

Çalışmamızda, kültürel değerlerin aktarılmasının, kültür ve sanat ürünlerinin tanıtılmasının, mikro kültür unsurlarının görünebilirlik kazandığı bir platform olarak medyada yer alış biçimlerinin yerel gazetelere yansımaları incelenerek, Erzincan ilinin markalaşma çalışmalarında öne çıkarılabilecek yönlerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda yerel basında yer alan kültür ve sanat sayfaları veri toplamada içerik analizi tekniği ile ele alınmıştır. Erzincan Yay-sat bayi aracılığı ile ulaşılan gazetelerin kültür-sanat sayfaları ve haberleri ile bu haberlerin metin ve fotoğraf oranları belirlenmiş, içerik olarak değerlendirilmiştir. 9-15 Mayıs tarihleri arasında Yaysat bayiden temin edilen 2 günlük ve 1 süreli olmak üzere toplamda 3 gazete (Özsöz – Kazankaya – HaberCan) bir hafta boyunca takip edilmiştir. Söz konusu günlük gazeteler (Özsöz ve Kazankaya gazeteleri), Erzincan ilinde Pazar günü matbaanın kapalı olması nedeniyle 6 günlüktür. HaberCan gazetesi ise belirtilen tarihlerde Yay-sat bayiye toplamda 3 sayı olarak ulaşmıştır.

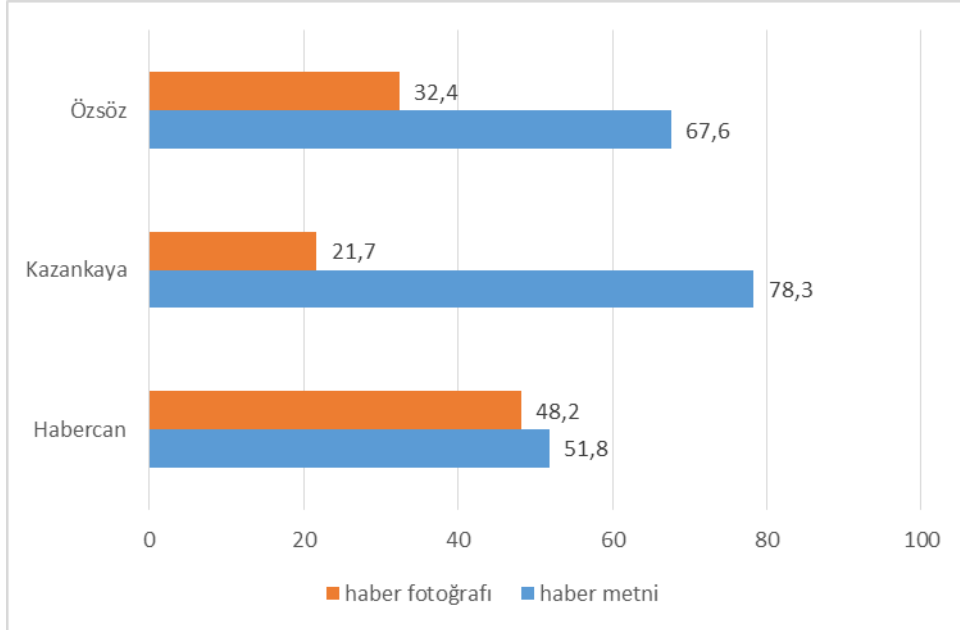
Örnek gazetelerin belirtilen süre aralığında kültür-sanat haberleri ele alınmış, bu gazetelerin sayfalarına taşıdığı metinler ile şehrin kültürel ve sanatsal değerlerini yansıtabilirliği ve aktarabilirliği tartışılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde Erzincan ilinde faaliyet gösteren yerel gazetelerin, kültür aktarımında veya kültürel değerlerin tanıtılmasında ve neticesinde şehrin markalaşmasında üstlendiği rol analiz edilerek bu hususa ilişkin çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR

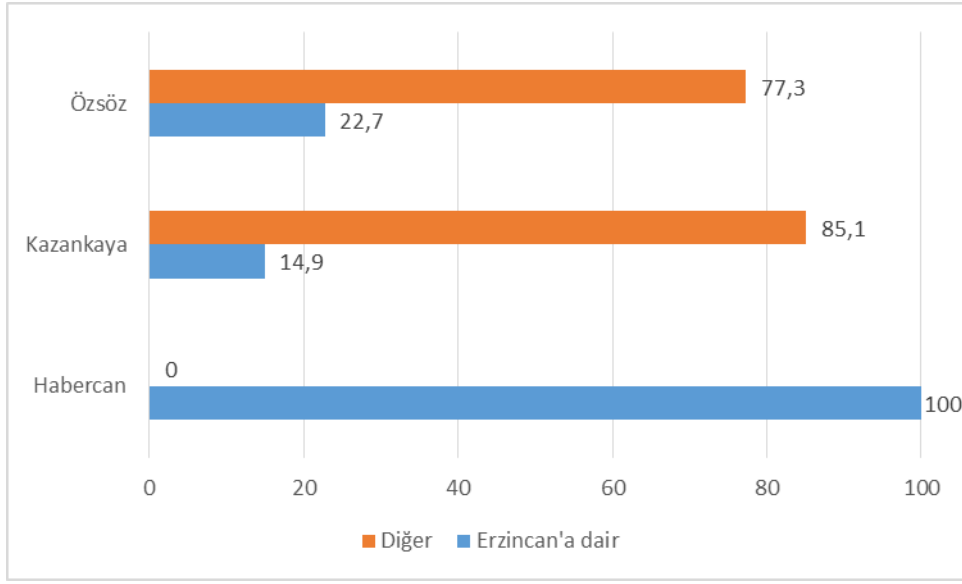
Şekil-1, örnek olarak incelenen gazetelerde yer alan kültür-sanat sayfası ve haberlerinin diğer haberlere oranını göstermektedir. Şekil-2’de ise bu sayfalarda yer alan haberlerin metin ve fotoğraf oranları yer almıştır.

Grafik 1: 09-14 Mayıs tarihleri arasında örnek gazetelerde yer alan kültür-sanat haberlerinin diğer haberlere oranı

Grafik 2: 09-14 Mayıs tarihleri arasında örnek gazetelerde yer alan kültür-sanat haberlerinin haber metni ile fotoğraf oranı

Grafik 3: 09-14 Mayıs tarihleri arasında örnek gazetelerde yer alan Erzincan iline dair kültür-sanat haberlerinin bu kategorideki diğer haberlere oranı

3.1. HaberCan Gazetesi

09-14 Mayıs tarihleri arasında Erzincan ili Yay-sat bayisinden toplamda 3 günlük baskısına ulaşılan HaberCan gazetesinde, bu süre zarfında yalnızca tek bir kültür sanat haberi yayınlanmıştır. Grafik 1'de belirtildiği gibi bu haberin diğer haberlere oranı yüzde 2'dir. Kültür-sanat sayfası bulunmayan gazetede Refahiye ilçesinde düzenlenen festival haberine hem ilk sayfada hem de iç sayfalarda yer verilmiştir. Metin ile fotoğraf oranının hemen hemen eşit olduğu haberde, festivalin sadece açılışı yer almış, niteliği konusunda herhangi bir bilgilendirmede bulunulmamıştır.

3.2. Kazankaya Gazetesi

Kazankaya gazetesinde yer alan kültür-sanat haberlerinin gazetede diğer haberlere oranı Grafik-1'de gösterilmektedir. Buna göre belirtilen süre zarfında gazetede yayınlanan kültür-sanat haberlerinin oranı 1/5'tir. Bu haberlerin büyük bölümünü haber metni oluştururken, fotoğraf kullanımı yüzde 22 olarak belirlenmiştir. Ancak Grafik 3'te belirtildiği gibi bu haberlerin yalnızca yüzde 15'lik bir dilimi Erzincan iline aittir. 6 sayfalık gazetenin 1 sayfasının kültür-sanat sayfası olarak belirlenmesine rağmen, bu sayfada yer alan başlıklar, *kıssadan hisse, güzel sözler, şiir defteri, hadis-i şerif, rüya tabirleri, peygamberler tarihi, sahabelerin hayatları, günün sözü ile insan ve toplumdur*. Erzincan ilinin kültürünü yansıtan haberlere ise diğer sayfalarda yer verilmiştir. Müzik dinletisi, akademik bilim sanat ödülleri, bakır işlemciliği, tel kırma, Piri Sami Hz. Türbe Camii gibi içeriklerden oluşan bu haberlerin sayısı 6'dır. Kültür-sanat sayfasında yer verilen içerikler dini değerlerin aktarımı bağlamında ele alınabilir olsa da, gazetenin kültürel değerlerin aktarımında ve sanatsal faaliyetlerin haberleştirilmesinde zayıf kaldığı görülmektedir.

3.3. Özsöz Gazetesi

Kazankaya gazetesinde olduğu gibi 6 sayfadan oluşan Özsöz gazetesinin 1/2 sayfası kültür-sanat köşesi olarak ayrılmıştır. Bu bölümde yer alan içerikler ile gazetenin genelinde yer alan kültür-sanat haberlerinin diğer haberlere oranı Grafik 1’de belirtildiği gibi yüzde 8’dir. Kültür-sanat köşesinde yer verilen başlıkların *güzel sözler, şiirler, kıssadan hisse, padişahlarımız ve fıkralarımız* şeklinde olduğu görülmektedir. Belirlenen süre zarfında Özsöz gazetesinde yayınlanan ve gerçek anlamda kültür-sanat haberi olarak değerlendirilebilecek haberlerin sayısı 4 iken, bunlardan Dumanlı Gençlik Festivali, Erzincan Üniversitesi Tiyatro Kulübü ve Erzincan bitkileri konularında olmak üzere 3 tanesi Erzincan ilinin dokusuna aittir. Grafik 3’te belirtildiği gibi Erzincan iline ait kültür sanat haberlerinin bu bağlamda yer verilen diğer haberlere oranının yüzde 23 olduğu ve bu haberlerin de Kazankaya gazetesinde olduğu gibi kültür-sanat köşesi haricinde yer aldığı görülmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında Özsöz gazetesinin kültür-sanat haberciliği alanında zayıf olduğu sonucuna varılmaktadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, Erzincan yerel basını incelenerek, kültürel ürün ve değerlerin tanıtılmasında, mikro kültürlerin görünebilirliğinin sağlanmasında ve şehrin markalaşma çalışmalarında, gazetelerin kültür-sanat haberleri ile üstlendiği rolün değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

9-14 Mayıs tarihleri arasında Erzincan ili Yaysat bayii aracılığı ile ulaşılan yerel gazeteler, kültür ve sanat haberciliği açısından ele alınmış, söz konusu gazetelerin Erzincan ilinin değerlerinin aktarımına katkısı incelenmiştir. Değerlendirmeye alınan gazetelerde kültür-sanat haberlerinin oranı Grafik1’de gösterildiği üzere oldukça düşüktür. Üç gazete, bu süre zarfında kültür-sanat haberlerine ortalama yüzde 20 oranında yer vermiştir. Yer verilen haberlerin ortalama yüzde 34’ü ise haber fotoğrafından oluşmaktadır. Ancak bu oranlar gazetelerde yer alan kültür-sanat köşeleri ile diğer sayfalarda yayınlanan kültür-sanat haberlerini kapsamaktadır. Kültür-sanat sayfaları, yukarıda belirtildiği gibi kıssadan hisse, güzel sözler, şiir defteri, padişahlarımız, fıkralarımız gibi başlıklardan oluşmakta ve kent kimliğini yansıtmamaktadır. Erzincan ilinin renklerini vurgulayan haber sayısı ise HaberCan gazetesinde 1, Kazankaya gazetesinde 6, Özsöz gazetesinde 3 olmak üzere toplam 10’dur. Bu değerlendirmeye göre 9-14 Mayıs tarihleri arasında üç gazetede yer verilen Erzincan ili içerikli kültür-sanat haberinin diğer içeriklere oranı yüzde 3 olarak belirlenmiştir. Yapılan içerik analizi değerlendirmesi sonucu, Erzincan’da yerel basının bu habercilik alanında zayıf kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güçlü bir yerel basın, ortaya koyduğu nitelikli içerikler aracılığıyla yerel olanın temsilinde önemli bir araçtır. Ancak yerel medyanın kaliteli habercilik yapabilmesi yukarıda belirtildiği gibi birçok etmene bağlıdır. Bu nedenle sadece mesleğin içinden atılacak adımlar yeterli değildir. Öncelikle yerel basın, bölgenin kurum, kuruluş, sivil toplum örgütleri, cemiyet ve dernekler tarafından ciddiye alınmalı ve gerek özel gerekse resmi ilanlar yoluyla bu kanallar tarafından desteklenmelidir. Şehrin önde gelen isimlerinin, kanaat önderlerinin ve akademisyenlerin düşünce ve yorumlarına yerel basında yer verilmesi de önemli bir etken olacaktır. Zira söz konusu gazetelerde köşe yazarının olmaması dikkat çekmektedir. Bir diğer önemli husus da Erzincan Üniversitesi’nin bünyesinde gerçekleştirilen araştırma, geliştirme faaliyetleri ile panel, sempozyum, kongre gibi organizasyonlarda yerel basınla işbirliği içinde çalışmasıdır. Bölgenin hareketliliğini sağlamak açısından kurum, kuruluş ve dernekler gibi birimlerin daha fazla kültür-sanat faaliyeti gerçekleştirmesi, bunları teşvik etmesi ve yerel basınla iş birliği yapması, kültür-sanat haberciliğinin dinamikliğini ve içerik zenginliğini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra sektörün halkın ilgisini canlı tutacak içerik düzenlemesine gitmesi yerel basının ulaşabilirliğini artıracaktır. Belediye başkanları, oda başkanları gibi önemli isimlerin sosyal medyada yaptığı

şehirle ilgili paylaşımlar yerel medya için bir başka haber kaynağıdır. Bunların haberleştirilmesinin ve basın aracılığıyla halka iletilmesinin, haber değeri taşıyan içerikleri artırması öngörülmektedir. Bu yönde yapılacak girişimlerin yerel halkın basına olan ilgisini de artıracığı düşünülmektedir. Bölge halkını yerel medyaya yönlendirecek bir diğer etmen de, ulusal basında yer alan haberlerin dışında, özgün, farklı ve kendinde haberlerin yapılmasıdır. Halkı yönlendirmek için, şikâyet, öneri, dilek gibi kendi düşüncelerini paylaşabilecekleri sayfalar oluşturulabilir. Özellikle yoğun bir şekilde kullanılan sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımlardan içerik hazırlanabilir. Bu, aynı zamanda yurttaş gazeteciliğini de teşvik edecek, kentin kimliğini oluşturan bütün öğelerin basına yansımaya imkân tanıyacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Altun, A. (2005). Yerel Medya Çalışanlarının Eğitim İhtiyacı ve Yerel Medya Enstitüsü. *İletişim Araştırmaları Dergisi* 3.1-2, 75-104.
- Costera Meijer, I (2010). Democratizing Journalism? Realizing The Citizen's Agenda For Local News Media. *Journalism Studies* 11.3, 327-342.
- Erdoğan, İ. (2007). *Türkiye'de Gazetecilik ve Bilim İletişimi*. Ankara,: GÜ İletişim Fakültesi.
- Franklin, B. & Murphy, D. (1998). *Making The Local News, Local Journalism*, Oxford: Psychology Press
- Şeker, M. (2005). Yerel Gazeteler ve Resmi İlan. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4.1, 101-115.